

Рекомендації
«круглого столу»
«Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку
гідроенергетики України»

Розвиток енергетики має вирішальний вплив на стан економіки в державі та рівень життя населення. Саме тому, надійне, економічно обґрунтоване й екологічно безпечне задоволення потреб населення й економіки в енергетичних продуктах є пріоритетним завданням енергетичної політики держави. При цьому, забезпечення сталого розвитку та ефективного функціонування паливно-енергетичного комплексу України є основою успішної реалізації такої політики.

У даному контексті гідроенергетика важлива не тільки з точки зору виробництва електричної енергії, але й цілим комплексом додаткових функцій, які забезпечують сталість функціонування енергетичної системи та економіки України. Гідроенергетика є найбільш технологічно освоєним способом виробництва електроенергії та забезпечує найбільш ефективний процес отримання електроенергії при низьких експлуатаційних затратах та тривалому терміні експлуатації.

Гідроенергетика відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості об'єднаної енергетичної системи (далі - ОЕС) України, оскільки забезпечує енергетичну систему високоманевреними потужностями в регулюванні добових графіків навантаження з покриттям пікової частини та заповненням нічних провалів, а також виконує функцію аварійного резерву потужності.

Гідроенергетика також є комплексною водогосподарчою системою, що вирішує завдання водопостачання населення й промисловості, водного транспорту, іригації, рибного господарства, рекреації тощо. Захист населення й народногосподарських об'єктів від повеней є також важливою додатковою функцією гідроенергетики, яка здатна здійснювати регулювання потоку води, а розвиток та утримання на належному рівні стану гідротехнічних споруд електростанцій сприяє створенню та забезпеченню транспортного сполучення.

Україна має розвинений гідроенергетичний комплекс. Вітчизняний машинобудівний комплекс забезпечує виготовлення обладнання як для реконструкції та відновлення, так і спорудження гідроелектростанцій різних типорозмірів.

На сьогодні, існуюча потужність великих гідроелектростанцій (далі - ГЕС) та гідроакумулюючих електростанцій (далі - ГАЕС) становить біля 10% всіх генеруючих потужностей ОЕС України, однак існує потенціал для подальшого зростання до 15-20%. Досягнення такого рівня є одним із пріоритетних напрямів розвитку відповідно до Енергетичної стратегії України.

Іншим напрямом розвитку гідроенергетики в Україні є розвиток малої гідроенергетики на існуючих водоймищах, магістральних каналах, а також реконструкція об'єктів малої гідроенергетики, що можуть виконувати функцію із захисту прилеглих територій від повеней.

Поряд із загальним успішним станом справ у сфері гідроенергетики в Україні державна політика у цій сфері у стратегічній перспективі потребує удосконалення. Галузь потребує реалізації комплексу заходів спрямованих на забезпечення використання новітніх технологій, підвищення безпеки експлуатації, мінімізації можливого негативного впливу на навколишнє середовище при забезпеченні високого рівня ефективності та екологічності виробництва електроенергії.

Потребує удосконалення система державного управління галуззю, передусім з точки зору удосконалення цінової та тарифної політики, з метою підвищення інвестиційної привабливості галузі. Одним з завдань є підвищення корпоративної культури господарювання та планування розвитку господарюючих суб'єктів, що в умовах подальшої лібералізації відносин на ринку електроенергії, стає особливо важливим для державної компанії ПАТ «Укргідроенерго».

На поточному етапі основні завдання та удосконалення державної політики у сфері гідроенергетики мають зосередитись на наступних напрямках:

1. Для подальшого збільшення потужностей гідроенергетичної генерації та маневрових можливостей ОЕС України необхідно:
  - завершення будівництва Дністровської ГАЕС та Ташлицької ГАЕС та побудови нових генеруючих потужностей, а саме: Каховської ГЕС-2 та ГЕС середньої потужності на річках Карпатського регіону та Канівської ГАЕС, з урахуванням потреб розвитку відновлювальної енергетики;
  - максимальне використання потенціалу ГАЕС в Україні з метою покращення експлуатаційних характеристик ОЕС України, для прискорення синхронізації з європейською ENTSO-E та збільшення коефіцієнту використання встановленої потужності електрогенеруючих потужностей, які працюють у базовому режимі генерації;
  - продовження реконструкції та реабілітації обладнання гідроелектростанцій, введення в промислову експлуатацію автоматизованих систем комерційного обліку електричної енергії (АСКОЕ) ПАТ «Укргідроенерго»;
  - сприяння, в рамках розвитку відновлювальних джерел електроенергії, створенню на базі гідроелектростанцій об'єктів з комплексною електрогенерацією на основі відновлювальних джерел енергії: гідроелектростанція, вітроелектростанція, сонячна електростанція;
  - встановлення системи тарифоутворення, яка забезпечить окупність нових проектів будівництва об'єктів гідроенергетики, в тому числі за рахунок збільшення тарифів на електроенергію вироблену ГЕС та ГАЕС для покриття пікового споживання електроенергії в ОЕС України.
2. Удосконалення нормативно-правової бази, що буде сприяти розвитку галузі, зокрема:
  - забезпечення комплексного підходу до використання водних ресурсів, включаючи протипаводкові заходи, умови економічного, соціального і

- екологічного розвитку територій, максимально зменшити вплив розвитку гідроенергетики на рекреаційний потенціал відповідних регіонів, що найбільш актуально для Карпатського регіону;
- забезпечення розробки генпланів на рівні областей щодо розвитку гідроенергетики, в рамках яких уточнити, з врахуванням екологічних ризиків (в тому числі, внаслідок впливу глобальних змін клімату), гідрологічні режими річок, гранично припустимі зміни їх водно-екологічних параметрів і відповідні рівні небезпеки та карти гідроенергетичного потенціалу України з оптимізацією розташування ГЕС, ГАЕС та малих ГЕС;
  - створення нових та відновлення занедбаних пунктів гідрологічного спостереження для побудови актуальної карти потенціалу українських річок щодо виробництва електроенергії;
  - налагодження співпраці з громадськими організаціями екологічного та природоохоронного напрямків діяльності при погодженні проектів розвитку гідропотенціалу річок;
  - розроблення та прийняття Закону України «Про безпеку гідротехнічних споруд», в якому врахувати всі режими функціонування, включаючи аварійні, під час особливих умов та у разі терористичної загрози, і впровадження ризик орієнтованого підходу для оцінки стану безпеки об'єктів гідроенергетики, враховуючи фізичну безпеку;
  - перегляд і розроблення на основі Закону України «Про безпеку гідротехнічних споруд» нормативно-правових актів з безпеки гідроспоруд;
  - розроблення та затвердження в установленому порядку нових редакцій «Правил експлуатації водосховищ Дніпровського каскаду» і «Правила експлуатації Дністровських водосховищ»;
  - розроблення, перегляд та удосконалення нормативно-технічної бази проектування, будівництва і функціонування гідроенергетичних об'єктів та гідротехнічних споруд (у т.ч. малих ГЕС), включаючи умови ліцензування проєктувальних та будівельних організацій;
  - врегулювання питання відповідальності за незаконну забудову в контрольованій зоні ГЕС, втручання в роботу конструктивних елементів гідротехнічних споруд, ліквідації незаконно зведених об'єктів;
  - врегулювання питання передачі на баланс ПАТ «Укргідроенерго» мостових переходів Канівської та Кременчуцької ГЕС;
  - врегулювати питання землевідведення на передпроектній стадії будівництва об'єктів гідроенергетики з врахуванням як територій які відводяться безпосередньо під будівництво греблі та будівлі гідроелектростанції, так і територій які будуть затоплені.
  - розробка галузевої програми «Розвитку гідроенергетики України на період до 2025 року».

3. Удосконалення системи захисту та контролю за станом гідротехнічних споруд і захисту гідроелектростанцій від можливих непередбачуваних

- ситуацій на основі Закону України «Про безпеку гідротехнічних споруд»:
- удосконалення методичних та технічних документів щодо забезпечення безпеки експлуатації електростанцій та гідротехнічних споруд;
  - завершення встановлення єдиної автоматизованої системи контролю безпеки гідротехнічних споруд;
  - впровадження ризик орієнтованого підходу в управління безпекою українських гідроелектростанцій;
  - запровадження стандарту операційної безпеки функціонування гідроелектростанцій;
  - забезпечення вдосконалення і реконструкції систем протипожежного захисту;
  - вдосконалення підходів до оцінки ефективності охорони об'єктів гідроенергетики, зокрема із врахуванням досвіду організації фізичного захисту, набутого в галузі ядерної енергетики, визначення (перегляд) характеристик сил та засобів, необхідних для забезпечення захищеності об'єктів гідроенергетики в особливих умовах та в разі терористичних загроз.
4. Удосконалення системи корпоративного управління ПАТ «Укргідроенерго», зокрема в частині:
- формування операційної культури, підвищення ефективності функціонування компанії в умовах лібералізації ринку електроенергії та посилення конкуренції;
  - підвищення рівня підготовки персоналу в частині формування спроможності та навиків справлятися з ключовими загрозами інфраструктурі та критичному обладнанню, ризиками у екологічній сфері, охорони здоров'я та безпеки на ГЕС;
  - розвитку корпоративної політики безпеки (фізичної, технологічної, операційної, екологічної) та запровадження процедур управління ризиками на своїх площадках.
5. Відродження малої гідроенергетики, шляхом:
- надання переваги, при наявних альтернативних варіантах розвитку електроенергетики у регіоні, розвитку гідроенергетики як найдешевшому із відновлювальних джерел енергії;
  - затвердження Схему розміщення малих ГЕС в Україні, чим визначити їх оптимальну кількість та доцільні місця їх розташування з точки зору забезпечення комплексного підходу до використання водних ресурсів, включаючи протипаводкові заходи та умов економічного, соціального і екологічного розвитку територій;
  - оприлюднення інформації щодо обсягів виробництва електроенергії малими ГЕС та електростанціями на відновлювальних джерелах енергії, для узгодженого розвитку відновлювальної електрогенерації;
  - удосконалити процедури землевідведення, отримання дозволів на спеціальне водокористування та реконструкцію і будівництво МГЕС;

- створення в областях України регіональних банків проектів будівництва малих ГЕС для залучення інвестицій, з розміщенням цих даних у вільному доступі в мережі Інтернет;
  - виконання у 2015 році аудиту еколого-техногенного стану об'єктів малої гідроенергетики на території України.
  - налагодження співпраці з громадськістю при погодженні проектів розвитку гідропотенціалу малих річок.
6. Удосконалення системи державного контролю за спорудженням та експлуатацією гідроенергетичних об'єктів шляхом:
- забезпечення перегляду та уточнення нормативно-технічних документів (стандартів, умов, технічних регламентів) щодо проектування, будівництва та експлуатації об'єктів гідроенергетики;
  - започаткування системи збору та періодичного оприлюднення узагальненої інформації (щорічних оглядів): стану та рівня безпеки гідротехнічних споруд; рекомендацій підвищенню їх надійності та безпеки; експлуатаційних та технічних показників роботи ГЕС і гідроенергетичного обладнання та рекомендацій з підвищення ефективності та надійності роботи гідротурбінного обладнання;
  - здійснення оцінки рівня безпеки експлуатації об'єктів гідроенергетики на основі моніторингу відповідних показників;
  - виконання законодавчих актів, в тому числі, Водного кодексу України, зокрема в частині заборони забудови охоронних зон узбережжя водосховищ та річок;
  - створення системи підготовки, підвищення кваліфікації та обміну досвідом для залучення персоналу компаній експлуатуючих гідроелектростанції, проектних організацій, будівельних та науково-дослідних організацій.